

DOCUMENTA HISTORICA 26.
A JATE Történész Diákkör kiadványa

A JERUZSÁLEMI SZENT JÁNOS LOVAGREND REGULÁJA

Fordította és jegyzetekkel ellátta:
HOMONNAI SAROLTA ÉS HUNYADI ZSOLT

Szeged
1996

DOCUMENTA HISTORICA 26.
A JATE Történész Diákkör kiadványa

A JERUZSÁLEMI SZENT JÁNOS LOVAGREND REGULÁJA

Fordította és jegyzetekkel ellátta:
HOMONNAI SAROLTA ÉS HUNYADI ZSOLT

Szeged
1996

A dokumentum forrása:
Sinclair, K. V.: *The Hospitaliers' Riwe* (Miracula et Regula
Hospitalis Sancti Johannis Jerosolimitani). London, Anglo-
Norman Text Society 1984.

Lektorálta:
**ALMÁSI TIBOR, SZÉKELY MELINDA,
VAJAY SZABOLCS**

Sorozatszerkesztők:
PÁNDI LAJOS, PITI FERENC

A kiadvány megjelenését a szegedi TOGO Kereskedelmi BT., a
Károlyi ABC és a JATE Büfé üzemeltetője támogatta.

© JATE Történész Diakkör, 1996
Homonnai Sarolta, Hunyadi Zsolt, 1996

HU – ISSN 1216–0954

BEVEZETÉS

Két történészpalánta a közelmúltban arra adta fejét, hogy – *ad maiorem gloriam Dei* – a jeruzsálemi Szent János lovagrend történetének egy szletébe üsse az orrát, jelesen, hogy elsőként magyar nyelvre fordítsa és mindenki számára hozzáférhetővé tegye a Rend első, s alapvető jelentőségű szabályzatát, az ún. johannita Regulát. Bízunk benne, hogy talán e rövid dokumentummal is sikertől némi kedvet csinálunk a középkor iránt érdeklődő egyetemi hallgatónak, hogy eddig még kevésbé felderített területek felé irányítsák tekintetüket. Ha ezt elértük, már nem készült hiába a fordítás és a jegyzetelés, melyek hibái természetesen nem e munka lektorainak lelkén száradnak.

Sajnos a fordítás elkészítéséhez egykorú, azaz XII. századi szöveg nem áll a fordítók rendelkezésére,¹ de már a XIII. század közepéről (1253),² illetve a XIV. század legelejéről (1300)³ is maradt fenn számba vehető – latin – kézirat. A szövegek összevetése után ez utóbbi változat lefordítása mellett döntöttünk, elsősorban K. V. Sinclair véleményére, illetve a pápai megerősítés tényére hagyatkozva.

Mielőtt azonban minden támpont nélkül a dolgok közepébe vágnánk, célszerű egy pillanatra felidézni a Szent János lovagrend történetét a kezdetektől a Cipruson való letelepedésig, azaz a Regula – VIII. Bonifác általi – megerősítésének idejéig. Másrészt érdemes röviden áttekinteni a Rend mindennapi életét meghatározó szabályok rendszerét, s ezzel annak regulatív és fegyelmező eszközeit.

Képzeletbeli krónikánkat valahol a XI. század közepén felútva a Közel-Keletre kell utaznunk, hogy tanúi lehessünk a johannita lovagrend születésének. Ez idő tájt Jeruzsálem az egyiptomi szultán kezében volt, akinek vámszedői keményen megsarcolták a Szentföldre érkező zarándokokat. Ugyanakkor a szultán kereskedett néhány – Amalfi városából érkezett – dél-itáliai kereskedővel, akik engedélyt

---

¹ Leszámítva természetesen az 1181–85 körül keletkezett anglo-normann szövegvariánst (Corpus Christi College, Cambridge, MS 405 pp.273–310.), amely azonban nem dekretális jellegű forrás (ti. szerzője verse szedte), s nagy valószínűséggel egy rövidebb, kifejezetten normatív szöveg alapján készült.

² Aarau, Archives cantonales, commanderie de Leuggern, MS no. 7. Ez a kézirat került kiadásra a Rend okmánytárában: Delaville Le Roulx 1894, pp.62–68.

³ VIII. Bonifác megerősítő oklevele, amelyben átírta a Regulát. Az anglo-normann változathoz csatolt kézírata: Corpus Christi College, Cambridge, MS 405 pp.251–255.; az Aarau-i kézirrattal összevetett kiadása: Sinclair 1984, pp.70–74. A bullát lásd: Lünig Tom. IV. p.1465., n.13.; Dugdale Tom. VII. p.790.

kaptak arra, hogy a Szent Sír közelében egy vendégházat építsenek, amely kezdettől fogva a nyugati zarándokok istápolását volt hivatott ellátni. Egy templom épült ezen a helyen, s a *Sancta Maria Latina* nevet kapta, mellette pedig egy konvent jött létre, melyben bencés szerzetesek laktak – a provençe-i Gerardus fráter vezetésével. A konventhez két ispotályt is csatoltak (az egyiket férfiak, a másikat nők számára), s mindkettőhöz tartozott egy-egy kápolna is, melyek patrocíniuma: Keresztelő Szent János, illetve Mária Magdolna volt. A betegápolást és az alamizsnagyűjtést ekkor még – 1070–1090 körül – a bencés szerzetesek végezték.

Mellőzve most az I. keresztes hadjárat előzményeinek részletes bemutatását, 1099-re ugrunk az időben, amikor is Jeruzsálem keresztény kézre került és a Szent János ispotály tevékenységének intenzitása fokozódott. Ekkor néhány nemesi származású lovag csatlakozott a konvent munkájához, míg mások földadományokkal látták el az alakuló közösséget. A mind nagyobb számú birtokadomány hatékony összefogása és felhasználása indukálta egy testvértület (*confraternitas*) kialakítását. 1113-ban II. Paszkál konfirmálta a létrejött rendet⁴ – ekkor még betegápoló testületként –, s kiváltságokat (*exemptio*) adott nekik, sőt lehetővé tette számukra, hogy Gerardus fráter halála után maguk válasszák meg előljárójukat. Így követte a bencés vezetőt Raymund du Puy, s neki tulajdonítjuk a johannita lovagrend karakterének kialakítását, azaz a betegápoló és a katonai tevékenység összekapcsolását. Du Puy adott Regulát a testületnek, amely a bencés szabályzatnál relatíve nagyobb mozgásteret biztosító Szent Ágoston-féle regulát követte, s 19 fejezetben határozta meg a rendtagok életének mikéntjét.⁵

A birtok- és egyéb adományok megjelenésével az Európán keresztül haladó zarándok- és hadi útvonalak mentén, valamint a tengeri kikötőkben létrejöttek az első rendházak, s azok birtokai. Ezekre egyre komolyabb igény jelentkezett, hiszen a rend súlyos sebeket szerzett a Szentföld védelmezése során, ami természetesen a gazdasági háttérrel, az anyagi bázissal is veszélyeztetette. Közel kilenc évtized után, 1187-ben Szaladin szultán újra kiragadta a keresztények kezéből Jeruzsálemet, így a Szent János lovagrend tagjai kénytelenek voltak központjukat áthelyezni Akkonba, bár Szaladin engedélyével 10 johannita a jeruzsálemi ispotályban maradhatott. Az idő múlásával Jeruzsálem visszafoglalása és megtartása egyre reménytelenebbnek tűnt, ráadásul a pogányok elleni küzdelmet gyakran hátráltatta a templomosokkal folytatott rivalizálás, amely helyenként véres összecsapásokká

---

⁴ *Pie postulatio voluntatis...* kezdetű bullájában. (Riley-Smith 1967 p.375.)

⁵ Például a szabályzat 4. fejezetének több részlete az ún. *Regula Secundából*, illetve a *Regula Tertiából* kölcsönzött, de találhatunk párhuzamokat, a 8., 11., 12. és a 17. fejezetben is. (King 1934 p.2., Riley-Smith 1967 p.48.)

fajult. Nem lehetett komoly esélye a lovagoknak az Akkon elleni támadások utolsó felvonásában, 1291-ben. A korabeli források szerint a közel 200 ezres támadó mameluk sereg – amely még akkor is hatalmas szám, ha a korabeli becslések szokásos túlzásait leszámítjuk – elsöpörte a 12 ezer keresztényt, közöttük a kb. 200 johannita lovagot. A Szentföld számukra örökre elveszett.

A menekülés első állomása Ciprus volt, ahová a rend nagymestere összegyűjtötte az európai lovagokat. A johannita rend meglehetősen hamar magára talált, s talán életben maradásukat is annak köszönheték, hogy eredeti célkitűzéseiket valamelyest újraértelmezve meg tudtak felelni az újabb kihívásoknak, nemcsak Cipruson, hanem Rodoszon, Máltán és az európai rendtartományokban egyaránt.

A rend tagjait – akik sokáig túlnyomóan francia származásúak voltak – három nagy „osztályba” sorolhatjuk: lovagok, káplánok, szolgáló testvérek. Ezt a felosztást egészítette ki a nem rendtagként csatlakozottak (*confratres*) és az adakozók (*donati*) népes tábora. A fennmaradt dekretális és narratív források alapján úgy tűnik, hogy az említett felosztás nem túl korai, hiszen az első adatunk a hierarchia kiépítésére 1206-ból maradt fenn, bár fontos megjegyezni, hogy ez még csak a lelkészek és laikusok határozott megkülönböztetését tartalmazta. De eddig az időpontig a harcolókat nem választották szét lovagokra és szolgáló testvérekre.⁶

A johannita lovagrend területi felépítésének alapegysége a *praeceptorátus* – élén a *praeceptorral* –, illetve valamivel később a *commanderie*,⁷ a *commandeur* vezetésével. A lovagrend gyakorlatilag az első időktől kezdve olyan jövedelmi forrásokra volt utalva, melyek többnyire a Szentföldtől távol voltak. Ezek a rendi uradalmak nem voltak nagyok, leginkább átlagos nagyságú nemesi birtokokból tevődtek össze. E lovagrendi birtokoknak legcélszerűbb igazgatási formája az volt, hogy nem egy-egy rendház kezelte valamennyit, hanem egy lovagot bíztak meg az egyes birtokon vagy birtokrészen való gazdálkodással. A megbízott *commandeur* a birtokjövedelem egy részét beszolgáltatta a tartományi *praeceptor*nak vagy *perjel*nek, és ezt az évenként – az elszámolással – feltétlenül beszolgáltatandó összeget nevezték a johanniták *responsionak*.⁸ Ezekből a sejtekből állt a perjelség, illetve a nagyperjelség. Az előbbi felel meg a rendtartomány (*provincia*) fogalmának, amelyekből a XIV. század elején megszervezték a *nyelveket* (*langue*).

⁶ Riley-Smith 1967 p.237.

⁷ „A *commanderie* egy fő és több kisebb rendházból állott, illetve az ezekhez tartozó birtokból, ispótyokból; s egyben adminisztratív, gazdasági egység is.” (Zombori 1988 p.66.)

⁸ Lásd Sire 1994 pp.166., megadja az itáliai „nyelv” által fizetett XIV. századi *responsiok* mértékét is.

A magyar rendtartomány nem alkotott önálló *nyelvet*, sőt ezt megelőzően is más területi vezetők gyámsága alatt állt. A XIII. század közepéig az itáliai *grand commandeur* volt illetékes, majd ezt követően a német *grand commandeur* gyakorolt fennhatóságot a magyar(–szlávón) *praeceptoratus* ügyeiben. Így volt ez egészen a XIV. század első harmadáig, amikor a magyar–szlávón rendtartomány⁹ – feltehetően Anjou nyomásra – az itáliai nyelvhez csatlakozott.

Említést érdemel még a johanniták *exemptioja* is, amely hosszú évszázadokon keresztül okozott újra és újra fellángoló jogi viszálykodásokat – világiakkal és egyháziakkal egyaránt. A teljesség igénye nélkül: II. Paszkál négy,¹⁰ illetve IV. Anasztáz egy bullája¹¹ tartalmazza a johannitáknak adott legfontosabb *exemptio*kat. Ezek elsősorban gazdasági, az igazságszolgáltatással kapcsolatos és a közigazgatásra vonatkozó kiváltságok voltak. Fontosságukat jelzi, hogy ebben az időben csak a templomosok és a ciszterciek kaptak hasonló privilégiumokat. Jóllehet néhány pápa megpróbálta kordában tartani az adakozó kedvet, a kiváltságok számának szaporodását nem tudta megállítani.

E közel két évszázad vázlatos áttekintése után vessünk pillantást a mindennapi tevékenységet – vagy éppen a rendkívüli események megítélését – befolyásoló szabályozás és igazságszolgáltatás rendszerére.¹²

A közlésre kerülő Regula áttekintése után az olvasóban rögtön egyfajta hiányérzet támad; elsősorban azt a részletes, sokoldalú szabályrendszert hiányol(hat)ja, amelyet jól ismerhet(ünk) a bencés és az ágostoni regula fejezeteiből. Nem véletlenül hangsúlyozza Jonathan Riley-Smith, hogy „a Regula befejezetlen és nem kielégítő volta önmagában elegendő ok arra a kitartó törvényhozó tevékenységre, amit a johanniták a XII–XIII. század folyamán véghezvittek”.¹³ E téren, mint oly sok jellemző vonásuk esetén, részben mások (ti. más rendek) által kialakított és használt szokásokat honosítottak meg, részben pedig éppen az e tevékenység során intézményesült gyakorlatot örökítették tovább.

---

⁹ Riley-Smith 1967 pp.368–9.

¹⁰ Rendre a következők: *Pie postulatio voluntatis... Ad hoc nos, disponentur... Christiane fidei religio... Quam amabilis Deo...* kezdetűek. A kapott kiváltságokat illetően ez utóbbi nagyon hasonlít a templomosoknak adott, s utóbb híressé vált *Omne datum optimum...* kezdetű pápai bullára. (Riley-Smith 1967 p.376.)

¹¹ IV. Anasztáz a *Christiane fidei religio...* kezdetű bullát újította meg, illetve bővítette ki újabb *exemptio*kkal. (Riley-Smith 1967 p.377.)

¹² Ebben, s az egyes fejezetekhez adott kiegészítéseknél, elsősorban a Rend egyik legjobb, s általánosan elismert eredményeket felmutató kutatójának, Jonathan Riley-Smith monográfiájára támaszkodtunk. Különösen: Riley-Smith 1967 pp.41–59., 229–271.

¹³ Riley-Smith 1967 p.259.

E tevékenységüket négy pillérre építették, melynek egyike az a részben ciszterci mintára kialakult gyakorlat volt, amikor a nagymester a generális káptalanon rendelkezéseket hozott, illetve státúumokat bocsátott ki. A második fontos tartóelem az ún. eseti törvénykezés volt, amikor a precedensnek számító eseteket, illetve az azokra vonatkozó végzéseket kodifikálták, létrehozva ezzel az *esgartok*, azaz az esetgyűjtemények csoportját. Már az 1150-es években számolnunk kell ilyen jellegű dekretális kútfőkkel. A konventek mindennapi életét meghatározó szabályok harmadik csoportját pedig az *usances*, azaz a Rend szokásjoga teszi ki. Bár – az előző kategóriához hasonlóan már – a XII. század közepétől komoly szerepet játszó törvénytípust gyakran a generális káptalan is megerősítette, jellegét tekintve mégis külön korpuszként kezelendő. Negyedikként a pápai udvar törvényhozói tevékenységét említhetjük, nevezetesen a megerősítéseket, *exemptio*-kat, illetve a különféle eseti döntéseket tartalmazó bullákat.¹⁴

Ezek tudatában ejtsünk még néhány szót a fegyelmezés és a büntetés kérdésköréről, hiszen mint látni fogjuk, a Regula jelentős része éppen a szokás- és szabály ellen vétők büntetésének mikéntjét rögzítette.¹⁵

A források tanúsága szerint az enyhébb, azaz a közösség tudomására nem hozott vétkektől eltekintve a retorzióknak alapvetően két csoportját, s ezen belül 2-2 esetét különböztethetjük meg, melyek már a Regulában is megjelennek. A fenytések első csoportjába a konventben „letöltendő” büntetések tartoznak: a *septaine* és a *quarantaine*. Az előbbi 1 heti böjttel töltött elzárást, illetve néha verést jelentett a bűnös számára. Emellett előfordult, hogy a vétkest megfosztották lovától, vagy lefokozták. Jóval súlyosabb volt a *quarantaine*, amikor a megveretés már nem maradhatott el, s 40 napig tartott a kötelező böjt. Elsősorban a kötelességüket elhanyagolókra, a Regulát megszegőkre, függelemsértőkre és a világiakkal tiltott kapcsolatba kerülőkre szabták ki, s tisztségviselők esetén együtt járt a hivataltól való megfosztással is. Enyhébb megítélésben volt azonban részük a noviciusoknak, akikre súlyosabb vétek esetén is csak *septainet* szabtak ki, s 1262-től a 40 napra elzártaknak csak péntekenként kellett böjtolniuk.

A fenytések másik csoportját a rendházból, illetve a Rendből való kizárások teszik ki. Már a Regulában találkozunk azzal az esettel, amikor a megfenyített testvér egy bizonyos idő elmúltával visszakerülhetett eredeti állapotába. Természetesen a visszafogadás nem volt teljesen automatikus, s gyakran botozás és *quarantaine* is várt arra a testvérré, aki dezertált, gyilkosság vagy engedetlenség

---

¹⁴ Például a rendtagok öltözetére, vagy éppen az étkezés alatt tartandó csendre vonatkozó szabályozás. Részletesebben lásd később, a fordításhoz írott jegyzetekben.

¹⁵ Elsősorban a 9–10., 12–13., 16–18. fejezetek.

bűnébe esett. Néha az európai rendházakba visszakérülni szándékozónak feltételül szabta előljárójuk, hogy előbb a Szentföldre menjenek bocsánatért. Nem volt azonban ilyen kegyben részüik azoknak, akik átálltak vagy átszöktek az ellenséghez, megszöktek a csatából vagy ostromolt várból; akik eretnokség vagy szodómia bűnébe estek, illetve, akik hamisan tanúskodtak, vagy éppen világi személyekkel szöveteztek mesterük ellen. Őket örökre kizárták a Rend soraiból.¹⁶

Akik viszont méltón – s tegyük hozzá: büszkén – viselték mellükön Krisztus keresztjét, azokra alapvetően a most következő 19 fejezet mondatai vonatkoztak, mégpedig a következő rendben: az első két fejezet az általános elveket tartalmazza; a harmadik az oltárszolgálattal foglalkozik; a következő négy fejezetet a karitatív tevékenység részletezése alkotja; a 9–13. fejezetek a büntetések módjait írják elő; a 14. az elhunyt testvérért tartandó szolgálatot rögzíti; a 15. az előirtak megtartására vonatkozó buzdítást tartalmazza; a 16–18. fejezetek tovább részletezik a fegyelmi problémákat, s azok büntetését; az utolsó fejezet pedig a kereszt viselését erősíti meg.¹⁷

Amint arra fentebb is utaltunk, a Regula fejezetei nem rendelkeznek a konventi élet minden szegmenséről, sőt, egyetlen nyomát sem találjuk a Rend militarizálódó jellegének, s talán ez is bizonyítéka a korai összeállításnak. Ugyanakkor ma még arról is vita folyik, hogy a teljes szöveg egyazon időben készült-e egyáltalán, hiszen egészen nyilvánvaló, hogy a 15. fejezettel egy rész lezáródik, bár a szabályzat első fele sem tekinthető homogénnek. Másrészt a későbbi – egyre több területre kiterjedő – rendelkezések az előbbi kérdésre adható választ indifferenssé teszik, hiszen – mint láttuk – sok apró elemből álló szabály- és rendelkezésgyűjtemények terelik mederbe a rendházak mindennapi életét.

---

¹⁶ Vö. Riley-Smith 1967 pp.259–271.

¹⁷ Vö. Sinclair 1984 p.xiv.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Delaville Le Roulx, J.*: Cartulaire général de l'ordre des Hospitaliers de S. Jean de Jérusalem (1100–1310). Tom. I. (1100–1200). Paris, Ernest Leroux 1894.
- King, Edwin J.*: The Rule, Statutes, and Customs of the Hospitallers 1099–1310. London, Methuen 1934. (reprint: New York, AMS Press 1981.).
- King, Edwin J.*: The Seals of the Order of St. John of Jerusalem. London 1932.
- Lawless, George*: Augustine of Hippo and his Monastic Rule. Oxford, Clarendon Press 1987.
- Regula Sancti Benedicti*. Einsiedeln–New York 1857.
- Riley-Smith, J.*: The Knights of St. John in Jerusalem and Cyprus c. 1050–1310. London, Macmillan 1967.
- Sinclair, K. V.*: The Hospitaliers' Riwle (Miracula et Regula Hospitalis Sancti Johannis Jerosolimitani). London, Anglo-Norman Text Society 1984.
- Sire, H. J.*: The Knights of Malta. New Haven and London, Yale University Press 1994.
- Zombori István*: Lovagok és lovagrendek. Budapest, Kozmosz Könyvek 1988.

TÁJÉKOZTATÓ IRODALOM

- Ambraszéjűtű, M.*: Studien über die Johanniter-regel. Freiburg 1929.
- Delaville Le Roulx, Joseph*: Les statuts de l'ordre de l'Hôpital de Saint-Jean de Jérusalem, in: *BEC* 48 (1887).
- Delaville Le Roulx, Joseph*: Les Hospitaliers en Terre Sainte et à Chypre (1100–1310). Paris 1904.
- Dugdale, William*: Monasticum Anglicanum: a history of the Abbeys and other monasteries, hospitals... in England and Wales. Vol. I–VIII. London 1846.
- Lünig, Ioa. Christn.*: Codex Italiae Diplomaticus. Tom. I–IV. Francof. et Lipsiae 1725–35.
- Nasalli Rocca di Corneliano, E.*: Origine et évolution de la Règle et des statuts de l'ordre hiérosolymitain de S. Jean, in: *Annales de l' O. S. M. de Malte* 19–20 (1961–62).

A JERUZSÁLEMI SZENT JÁNOS LOVAGREND REGULÁJA¹⁸

Bonifác püspök,¹⁹ Isten szolgáinak szolgája, kedvelt fiainak, a jeruzsálemi Szt. János Ispotály²⁰ Mesterének és testvéreinek üdvözlét és apostoli jókívánság. A legfelsőbb kegyesség rendelése folytán a magasságos apostoli trónusra jutva körültekintően mérlegeltük, hogy megvetvén a világ csábítását – ami csalogatón csúfot űzhet veletek –, ragaszkodtatok Istennek tett fogadalmatokhoz; és ezért kiállni nem átallogtatok. Ha pedig tekintetbe vesszük, hogy mindeddig teljes buzgalmat és mély tiszteletet tanúsítottatok irántunk,²¹ valamint a római Anyaszentegyház iránt, és mindennek tanúsításában most sem lankadtok. Méltónak tartjuk és ésszerűnek ítéljük tehát, hogy benneteket és Ispotályotokat fokozott jóindulattal illessük, és kéréseteket, amennyire csak Isten segedelme engedi, a meghallgatás kegyére bocsátottuk.

Akkon városának eleste után²² elénk terjesztett kérésetek magában foglalta az Ispotály egykori Custosának, a néhai Raymund testvérnek – aki a fent említett Regulát összeállította – ölompecsétes apostoli oklevelét, amely a Regulát világosan magába foglalja – miként az állítjátok – hogy tudniillik ekként alkalmazták. Miért is a fentemlített Regulát a nagyobb biztonság okáért saját pecsétünk alatt újból kiadni méltóztatunk. Így hát Reátok és Ispotályotok boldog és nyugodt állapotára atyai jóindulatunkat kiterjesztjük, a kegyességek javasolta javításokkal helyreigazítva e Regulát biztos ismerettel és különös kegygyel megerősítjük és megújítjuk. Maga a mondott oklevél a következőket tartalmazza:

Isten nevében, Ámen. Én Raymund, Krisztus szegényeinek szolgája és a jeruzsálemi Ispotály Custosa, káptalanunk klerikusainak és laikus testvérei egészének elhatározásából az alábbi rendelkezések betartását rendelem el az Ispotály házában.

---

¹⁸ A felhasznált kéziratban sem cím, sem fejezetszámozás nem szerepel, de a szöveg láthatóan tagolva van a fejezetkezdő betűk díszítésével.

¹⁹ VIII. Bonifác pápa (1294–1303), a gregoriánus eszmék utolsó képviselője. Több ízben támogatta a Johannita Rendet, mert bennük látta a török elleni harc legfőbb erejét.

²⁰ A rend első, s egyben 1187-ig központi rendháza. Bár 1229–1244 között Jeruzsálembe újra visszatérhettek a keresztények, s a johanniták vissza is szereztek birtokaikat, a központot azonban nem telepítették vissza Akkonból.

²¹ A fordítás alapjául szolgáló szövegkiadásban e helyen „vos” áll, amely feltehetően téves olvasat, ugyanis a – formulaszerű – szöveg értelme „nos” személyes névmást kíván.

²² Akkon, többhónapos ostrom után, 1291. május 18-án esett el.

[1.] Elsőként elrendelem, hogy minden – a szegények szolgálatára belépő – testvér Isten segedelmével tartsa meg ama három dolgot, amit megfogadott, nevezetesen: a szüzességet, az engedelmisséget – bármi legyen is, amit Mesterük parancsol –, valamint a vagyontalan életet, minthogy ez a három dolog az, amit Isten tőlük számon fog majd kérni a végső elszámoláskor.²³

[2.] Valamint ne kérjenek többet a nekik járóból: csak kenyeret, vizet és ruházatot, amit megígérték nekik. És öltözetük legyen alázatos, mivel a mi Urunk szegényei, akik szolgáinak valljuk magunkat, díztelenül és szegényesen járnak. És rút dolog lenne a szolga részéről, hogy gőgös legyen, miglen az ő Ura alázatos.

[3.] Elrendeltük, hogy templomban lévén megjelenésük tiszteletreméltó, társalgásuk pedig illendő legyen; [továbbá] hogy a klerikusok az oltárnál fehér ruhában szolgáljanak a presbiternek; [továbbá] hogy a diakónus vagy az aldiakónus, vagy ha szükséges, más klerikusok végezzék ugyanezt a szolgálatot; és hogy a templomban, éjjel-nappal világosság legyen; és a gyengélkedők látogatására a presbiter fehér ruhát öltson, az Úr testét jámboran hordozza; diakónus járjon előtte, vagy aldiakónus vagy legalább egy szolgáló vigyen gyertyával gyújtott lámpást és szentelt vízbe mártott szivacsot.

[4.] Továbbá: amidőn a testvérek városokon és várokon mennek által, ne egyedül tegyék, hanem kettesével vagy hármassával, de ne azokkal, akikkel akarnak, hanem azokkal menjenek, akiket a Mester erre kijelöl. És valahányszor mennek – bárhová legyen is –, jártukban egyszerre tartsanak pihenőt; se öltözőkükben, se tevékenységükben ne legyen semmi megütközést keltő, csak azt tegyék, ami jámborságukhoz illik. Amikor pedig asszonynéppel találkoznak akár házukban,²⁴ vagy a templomban, vagy bárhol, szemérmességüket őrizték meg, és a nők a testvéreknek sem fejét, sem lábát ne mossák, és ágyukat se vessék meg. Isten, aki a szentekben lakozik, ekképpen őrizze meg őket, Ámen.

[5.] És amikor a testvérek közül, a klerikusok és a laikusok soraiból való igen ájtatos személyek a szent rászorultak alamizsnájának összegyűjtésekor szállást keresnek, a templomhoz, vagy valamely tekintélyes személyhez forduljanak, de tőle csak szíveségből kérjenek élelmet, és semmi másra ne költsenek. Ha pedig nem találnak senkit, aki adna nekik, úgy mindössze annyi élelmet vásároljanak mértéklettel, ami megélhetésükhöz elegendő.

[6.] Az adományok előteremtésében se földet, se zálogot ne fogadjanak el, hanem Mesterüknek levélben jelentsék; a mester pedig levelével az Ispótyához

küldje át a szegényeknek; és minden *Obedientiában*, a kenyérből, a borból és minden egyéb táplálékból harmadrészt vegyen a Mester; és ha valaminek bővében volna, akkor abból, amiből több van, tegye az adományhoz, és küldje levelével Jeruzsálem szegényeinek.

[7.] Egyetlen *Obedientiából* se menjen senki a testvérek közül prédikálni vagy *collectat* gyűjteni, egyedül csak azok, akiket a Mester vagy az egyház káptalanja erre kijelöl. És ha maguk a testvérek, akik kimennek *collectat* gyűjteni, bármelyik *Obedientiába* is érkeznek, fogadtassanak be; és csak annyi ételmet fogadjanak el, amennyit a testvérek egymás között meg tudnak osztani. Más követelésük tekintetben ne legyen.

[8.] Továbbá, vallásgyakorlás során teljesen megtiltjuk, hogy mostantól kezdve silány rongyokat, vagy durva gyapjút öltsenek magukra. Csak kétszer egyenek egy nap; szerdán és szombaton, illetve a Húsvét előtti kilencedik vasárnaptól kezdődően²⁵ ne egyenek húst, kivéve a gyengéket és betegeket²⁶; és soha ne aludjanak pőrén, hanem len- vagy gyapjúingben, vagy bármilyen más öltözkében.²⁷

[9.] Ha bármely testvér, – Bár soha meg ne történjen! – valamely kísértéstől hajtva a hús vétségébe esnék, ha titkon vétkezik, titkon bánja meg, és gyakoroljon bűnbánatot; ha pedig tetten érik vagy vétke nyilvánosságra kerül, úgy abban a faluban, ahol azt elkövette, a vasárnapi mise után, amikor a nép a templomból jön, mindenki szeme láttára vezessék elő, és Mestere vagy ama testvérei, akiknek a Mester ezt meghagyja, hogy kiméletlenül korbácsolják vagy vesszőzzék meg, és üzzék ki mindennemű közösségünkéből; ha pedig ezek után Isten az ő szívét mégis megvilágosítaná, visszatérhet a szegények házába, ha magát bűnösnek, vétkesnek és Isten törvényeit megszegőnek vallja, és ígéretet tesz javulására, úgy fogadtassék vissza; és gyakoroljon méltó bűnbánatot, valamint egy egész éven át külső helyen, magányosan tartózkodjék,²⁸ és ezalatt a testvérek figyeljék igyekezetét, s ennek alapján pedig úgy tegyenek, ahogyan jobbnak látják.²⁹

---

²⁵ A liturgikus évben ez a Septuagesima.

²⁶ A gyengék és betegek jobb ellátást kaptak; külön refektórium állt a rendelkezésükre, illetve a bővebb kínálatból még válogathattak is.

²⁷ Már a belépés pillanatában szabályozták a lovagok, szolgálótestvérek öltöztetését. Ez nemcsak a – XIII. század második felétől már nyolcágú – keresztel díszített köpenyt foglalta magába, hanem a fentemlített éjszakai öltöztetés is. A megfelelő ellátás biztosítása a *drapier* feladata volt, aki később már pénzt juttatott a lovagoknak, hogy maguk gondoskodhassanak ruházatukról.

²⁸ A közösségből, s így a közös helyiségekből zárták ki a vétkest, de a rendházon belül maradhatott.

²⁹ Az ítélkezés egyik fajtája (*esgarts*), amikor a testvérek egyikőjük felől döntöttek, feltehetően precedensek alapján.

[10.] Ha pedig egy testvér vitatkozik testvérével és a ház ügyintézője kiabálást tapasztal, legyen a büntetés a következő: 7 napon át böjtöljön, szerdán és pénteken kenyéren és vízen; és a pusztá földön, asztal és kendő nélkül egyék.³⁰ Ha valaki verekszik, úgy 40 napon át; ha pedig az Ispotályból vagy Mesterétől – akire saját akarattal bízta magát –, az ő engedelme nélkül eltávozik, majd mégis visszatér, úgy 40 napon át a földről egyék, böjtöljön, szerdán és pénteken kenyéren és vízen, és ugyanannyi ideig tartózkodjék külső helyen, magányosan,³¹ mint amennyi ideig távol volt;³² hacsak nem olyan hosszú volt ez az idő, hogy a káptalannak mérsékelnie kell.

[11.] És az asztalnál, ahogy az Apostol mondja, mindenki csendben egye kenyerét,³³ és a completorium³⁴ után ne igyék. És a testvérek lefekvés után is tartsanak csendet.³⁵

[12.] És ha valamely testvér rossz magaviseletet tanúsítana, és Mestere vagy más testvérei kétszer vagy háromszor figyelmeztették és megintették, de – az ördögtől megkísértve – nem akar megjavulni és engedelmeskedni, küldjék el hozzánk gyalogszerrel a vétket tartalmazó oklevéllel; ám eladdig különleges bánásmódban részesüljön, hogy hozzánk el tudjon jönni; és mi őt meg fogjuk javítani; és senki ne fenytse a reá bízott szolgálókat ütleggel valamely rossz cselekedet miatt, hanem³⁶ azok a ház Mestere és a testvérek színe előtt részesüljenek büntetésben, hogy a ház igazságossága így csorbitatlan maradjon.

[13.] Ha valamely, tulajdonáról már lemondott testvér halálakor is vagyonnal rendelkezne, ámde ezt Mestere előtt titkolta volna, de utóbb mégis kiderül, akkor ezt a pénzt kössék a nyaka köré, s pőrén vezessék végig a jeruzsálemi Ispotályon

---

³⁰ Ez a *septaine*.

³¹ Ez a *quarantaine*.

³² Itt kifejezetten a konventen kívül lévő helyről van szó, és olyan esetről, amikor a johannita szerzetes nem valamely kötelezettség teljesítése végett, hanem engedély nélkül hagyta el az Ispotályt.

³³ Lásd Pál apostol levelét: 2 Thess 3,12. Érdekes, hogy Bonifác 1295-ben a Rend saját kérésére megengedte a johannitáknak, hogy az étkezés alatti kötelező hallgatást halálos bűn terhe nélkül megszegjék. Valószínűleg ez is az újrakezdésnek – az alapszabályzat megerősítése által – elvi alapokra helyezésével magyarázható.

³⁴ Az utolsó szerzetesi imaóra, közvetlenül lefekvés előtt.

³⁵ Szintén érdekes e részlet felelevenítése, hiszen a különböző szabályozások tanúsága szerint már a korai időszakban sem közös hálóhelyiségben aludtak, s a későbbiekben fokozatosan nőtt a komfort és a privát szféra a Rend konventjeiben. (pl. a külön történő étkezés)

³⁶ Az enyhébb ítéletek kivételével még a rendház előjárója sem hozhatott egyedül ítéletet, csakis a rendházzal vagy a generális káptalannal egyetértésben.

vagy bármely más házon át, ahol tartózkodott,³⁷ és valamely testvére szigorúan korbácsolja meg a ház többi testvére jelenlétében, és 40 napig vezekeljen, szerdán és pénteken kenyéren és vizen böjtölve.

[14.] Sőt, ami szükséges mindnyájatoknak, elrendeljük és megparancsoljuk, hogy minden testvérről, aki bármely *Obedientiában* meghal, azaz minden testeknek útjára lép, 30 napon át énekeljenek érte a Szentmisén;³⁸ az elsőn minden egyes testvér, aki eljön, hozzon gyertyát és egy ércpénzt. Azokat a pénzeket pedig, bárkié legyenek is, juttassák a szegényeknek; és ha a presbiter, aki a misét éneklí, nem a Házból való, az *Obedientiában* ezekben a napokban gondoskodásban részesüljön,³⁹ és a szertartás végeztén a Mester tanúsítson jótékonytságot, és az elhalt testvér minden ruhája adassék a szegényeknek; a paptestvérek pedig – akik a miséket az ő lelkéért végezték – az imákat ajánlják a mi Urunk Jézus Krisztusnak, és minden egyes klerikus énekeljen egy zsoltárt, a laikusok⁴⁰ pedig mondjanak 150 Miatyánkot. És minden más bűnről, esetről, hangoskodásról ítéljenek a káptalanban, és az ítéletet legyen igazságos.

[15.] Mindezeket, amiket fentebb mondtunk, a Mindenható Isten, Szűz Mária, Szent János⁴¹ és a szegények nevében elrendeljük, és rendszabályba foglaljuk, hogy ezeket mindenki a legnagyobb buzgalommal tartsa meg.

[16.] És ha abba az *Obedientiába*, ahol azt a Mester és az Ispóty megengedi, hogy midőn oda beteg érkezik, így fogadják: először vallja meg bűnét a szerzetes presbiternek, majd gyóntassák meg, s ezután vitessék ágyba, és ott – mintha úr volna – minden nap, mielőtt a testvérek reggelizni mennének, szeretetteljesen

---

³⁷ Sajnálatosan a paragrafusból egy fontos rész hiányzik, azaz kimaradt néhány sor, ami nélkül a passzus értelmetlen. A hiányzó rész azonban beilleszthető az Aarau-i verzióból: „és ha ez életében nem jutott a mester tudomására, akkor ne végezzenek érte officiumot, s ássák el úgy, mint a kiátkozottakat; ha pedig még életében kiderül, hogy vagyonnal rendelkezik, akkor...” (King 1934 p.24.)

³⁸ Később ez az „egyenlőség” meg bomlott, s a nagymester, illetve a prior tiszteletére külön részeket iktattak be a liturgiájukba.

³⁹ Újabb jele, hogy a Rend szűkében lehetett a klerikusoknak, de természetesen a megerősítés idején már ez sem feltétlenül volt valós probléma.

⁴⁰ E ponton eltérés mutatkozik J. Riley-Smith és K. V. Sinclair felosztása között, mert míg az előbbi szerint a rendtagok által alkotott rétegek differenciálódása csak a XIII. század elején veszi kezdetét, addig az utóbbi kutató szerint Raymund de Puy a Regula ezen fejezetében már a Rend hármas tagolódására utal. (Riley-Smith 1967 p.237, illetve Sinclair 1984 p.41.)

⁴¹ Feltehetően nem Alamizsnás, hanem Keresztelő Szt. Jánosról van szó. A szakirodalom egyre határozottabban foglal állást Keresztelő Szt. János patrónus volta mellett, mivel egyetlen korabeli forrás sem említi Alamizsnás Szt. Jánost ilyen szerepkörben, mindazonáltal, a kérdés mindmáig megválaszolatlan. (A kérdéshez lásd: Riley-Smith 1967 pp.44–45., Sinclair 1984 p.xiii., Zombori 1988 p.55., Sire 1994 p.7.)

gondoskodjanak róla a ház lehetőségei szerint, és vasárnaponként mindnyájan ebben a házban egy episztolát és egy evangéliumot énekeljenek, és a körmenet alatt pedig szenteltvízzel hintessék meg.⁴²

Ha pedig a testvérek bármelyike, aki különböző területeken *Obedientiakkal* rendelkezik, lázadás céljából valamely világi személyhez fordulna, és a szegények pénzét annak átadná, hogy Mestere ellen hatalomra törjön, úgy a testvérek minden közösségéből zárassék ki.⁴³

[17.] Ha két, vagy annál több testvér együtt lesz, és bármelyikük könnyelműn vagy rosszul viseli magát, a másik testvér nem köteles őt a priornak beárulni, hanem először ő maga dorgálja meg, és ha nem akarná megdorgálni, úgy vigyen magával két vagy három testvért az ő dorgálására.⁴⁴ És ha megjavulna, örven-dezzenek, ha pedig nem akarna megjavulni, úgy bűnét leírva, titkon küldjék meg Mesterének, és annak alapján a Mester és a káptalan ítélje meg, hogy mi történjék.

[18.] És egyetlen testvér se vádolja a másikat, hacsak megfelelően nem tud bizonyítani; ha ennek ellenére mégis vádol, úgy ne legyen többé testvér.⁴⁵

[19.] Továbbá valamennyi *Obedientia* minden egyes testvére, aki most és mostantól kezdve magát Istennek és a Jeruzsálemi Szent Ispotálynak ajánlja, Isten és a Szent Kereszt⁴⁶ tiszteletére hordjon keresztet a mellén, valamint csuháján és köpenyén egyaránt, hogy Isten megőrizzen mindnyájunkat zászlóval, hittel, munkával és kötelességgel; az ördög hatalmától pedig most és a eljövendő századokban, testben és lélekben egyaránt megvédjen, minden keresztényi jótéteményünkkel. Ámen.⁴⁷

Tehát egyetlen ember se merészelje kiegészítésünk, megerősítésünk és megújításunk oklevelét kisebbiteni, vagy vakmerőn ellenezni. Ha pedig valaki ezt merészelné, tudja meg, hogy a mindenható Isten, és az ő szent Apostolai közül Péter és Pál bosszúja fogja utolérni. Kelt Lateránban, főpapságunk hatodik esztendejében [1300.], április havának 7. napján.

---

⁴² Feltehetően a ház értendő, de a latin szöveg nem zárja ki, hogy mindezt a befogadott betegre vonatkoztassuk.

⁴³ Az esküszegés mellett igen súlyos bűnnek számított az is, ha valamely testvér világiakkal szövetkezve mestere ellen lázadt és annak helyét akarta bitorolni.

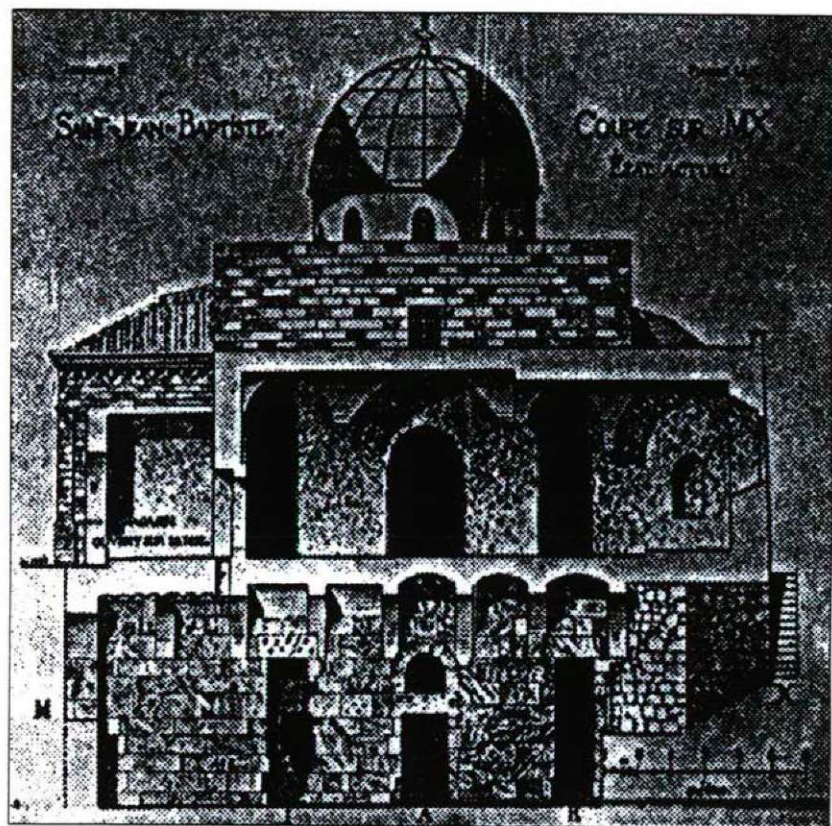
⁴⁴ Önhatalmúlag még az előjárók sem bíraskodhattak.

⁴⁵ A vádlás, illetve a büntetés módjait lásd a *Bevezetésben*.

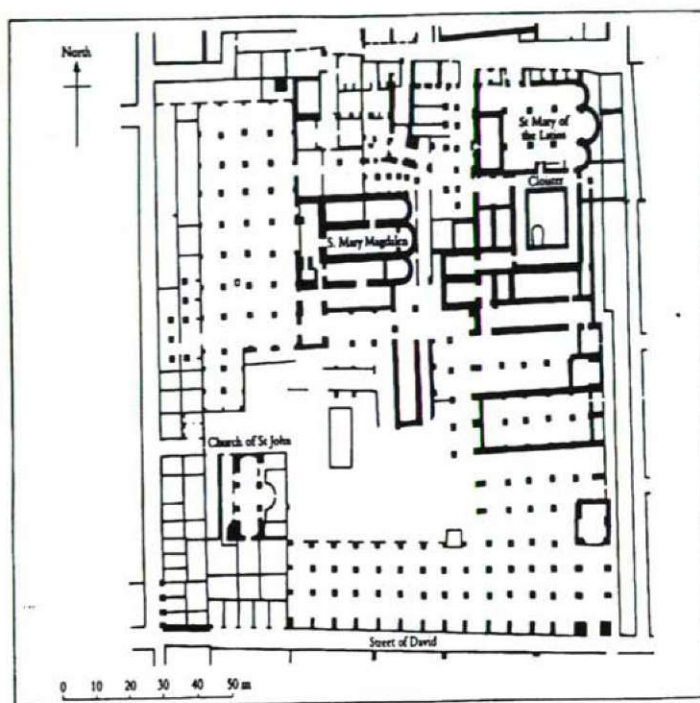
⁴⁶ Itt még nem a nyolcágú keresztről van szó, ugyanis az csak a XIII. század elején, Garin de Montaigu nagymester (1207–1228) viaszpecsétjén tűnt fel először. (Ld. King 1932 p.32.)

⁴⁷ Ez volt gyakorlatilag a beavatási ceremónia magvát képező eskü egyik legfontosabb része, melynek elmondásával a jelölt teljes jogú rendtaggá vált.

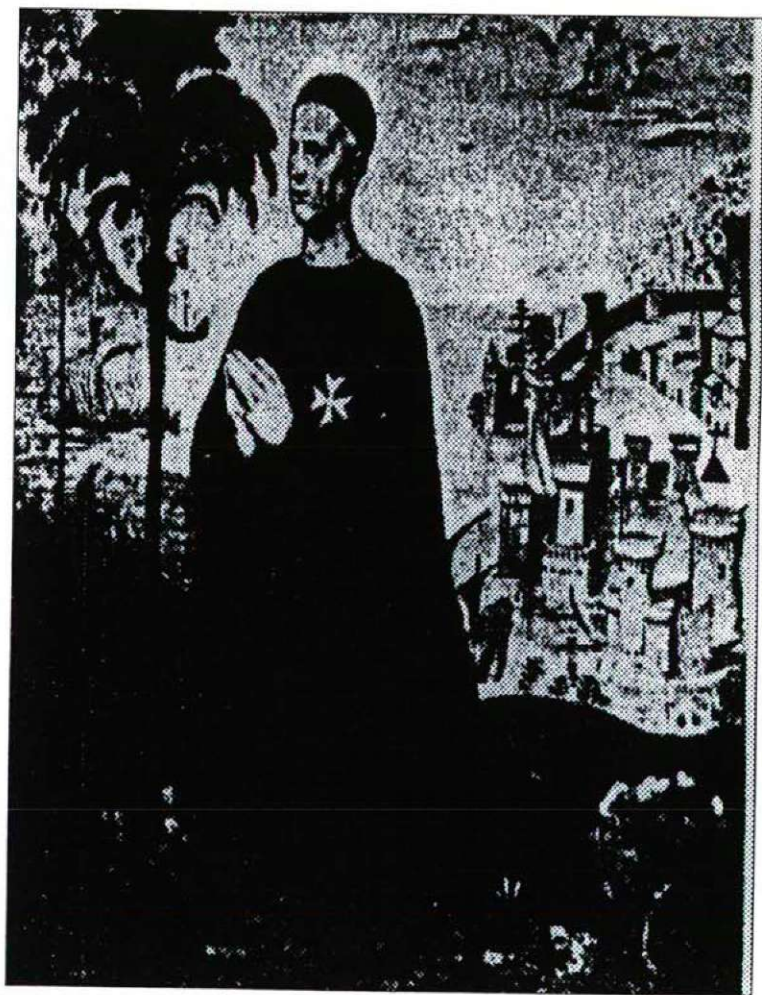

1. ábra Keresztelő Szent János temploma a jeruzsálemi kórházban

2. ábra A jeruzsálemi kórház alaprajza a XII. században

3. ábra Korabeli lovag rendi öltözetben

CORRIGENDA & ADDENDA

Nyomdatechnikai okokból a 12. oldal két jegyzete (23–24.), valamint a közölt képek forrásainak megnevezése kimaradt a kiadványból, s e hiányosságokat itt pótoljuk.

- 23 A szerzetesi élet három alapkőve: szüzesség, engedelmesség, szegénység evangéliumi alapokon nyugszik (Máté 19, 10–12; 19, 16–30; 25, 1–12; Márk 10, 17–31; Lukács 18, 18–30). A bencés regula külön fejezetet szentel az engedelmességnek (5): "Primus humilitatis gradus est obedientia sine mora." A szerzetesek tulajdonáról a 33. fejezetben így olvashatunk: "Omniaque omnibus sint communia, ... nec quisquam suum esse aliquid dicat aut praesumat." Az 58. fejezet a következőket mondja a szerzetesi fogadalomról: "Suscipiendo autem, in Oratorio coram omnibus promittat de stabilitate sua, et conversione morum suorum, et obedientia..." továbbá a személyes vagyonról: "Res si quas habet, aut erogat prius pauperibus, aut facta solemniter donatione, conferat Monasterio, nihil sibi reservans ex omnibus..." (Regula Sancti Benedicti 1857, pp. 27., 70., 104–105.) Természetesen az alapköveket az ágostoni regulában is fellelhetjük. Pl.: "Nemo sibi aliquid suum uindictae proprium, siue in vestimento, siue in quacumque re: apostolica enim uita optamus uiuere...", illetve "Fideliter oboediant, patrem suum honorent possum deum, praeposito suo deferant sicut decens sanctos." (Lawless 1987 pp. 74–76.)
- 24 Feltehetően a kettős kolostorokról van szó, amelyek a XII. század végéig maradtak fenn, tehát a Regula keletkezésékor (1120–1153 körül) még fennálltak. A Regula jelen megerősítésének idején (1300) a fenti kolostortípus már nem létezett, ekkorra a Rend női szerzetesei *Szent János nővérei* néven külön testületbe tömörültek. Furcsának tűnik, hogy egy olyan intézmény megerősítését kérték, mely a jelen oklevél kiállításánál jóval korábban megszűnt, bár ez nem az egyetlen anakronizmus a Regulának ebben a megerősítésében. Talán a Cipruson való újrakezdéssel magyarázható, hogy a "kezdetek" reguláját vették újra elő, még akkor is, ha az olyan pontokat is tartalmazott, melyek a Rend gyakorlati életében erősen módosultak vagy már egyáltalán nem léteztek.

A felhasznált képek forrásai:

1. ábra: Sire, H. J.: The Knights of Malta. New Haven and London, Yale University Press 1994., p. 10.
2. ábra: Sire, H. J.: The Knights of Malta. New Haven and London, Yale University Press 1994., p. 210.
3. ábra: King, Edwin J.: The Rule, Statutes, and Customs of the Hospitallers 1099–1310. London, Methuen 1934. (reprint: New York, AMS Press 1981.), p. 141.

Készítette a JATEPress

6722 Szeged, Petőfi Sándor sugárút 30–34.

Felelős kiadó: Pándi Lajos

Felelős vezető: Szőnyi Etelka

Méret: A/5, példányszám: 300, munkaszám: 183/1996.

1992

1. AZ 1887-ES FÖLDKÖZI-TENGERI EGYEZMÉNYEK. Fordította és sajtó alá rendezte: Nyemcsok Attila.
2. A TILSITI BÉKE (1807. JÚLIUS 7.). Fordította és sajtó alá rendezte: Szász Erzsébet.
3. TALLEYRAND, CHARLES-MAURICE: ÉRTEKEZÉS ANNAKELŐNYEIRŐL, HOGY A JELEN KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT ÚJ GYARMATOKAT SZEREZZÜNK. Fordította és sajtó alá rendezte: Szász Géza.
4. A SCHÖNBRUNNI BÉKE (1809. OKTÓBER 14.). Sajtó alá rendezte: Szász Erzsébet.
5. EDVARD BENEŠ: ZÚZZÁTOK SZÉT AUSZTRIA–MAGYARORSZÁGOT (A CSEH-SZLOVÁKOK ÁLDOZATÁNAK TÖRTÉNELMI BEMUTATÁSA). A szöveget kiadásra előkészítette: Gulyás László. (elfogyott)
6. KORAI ANGOLSZÁSZ TÖRVÉNYEK I. A KENTI TÖRVÉNYEK. Fordította és sajtó alá rendezte: Szántó Richárd.
7. AZ 1939–40-ES FINN–SZOVJET HÁBORÚ DOKUMENTUMAI. Fordította és sajtó alá rendezte: Engi Imre.
8. DOKUMENTUMOK AZ OROSZ–SZOVJET TÖREKVÉSEKRŐL A BOSZPORUSZ ÉS A DARDANELLÁK MEGSZERZÉSÉRE (KONSTANTINÁPOLY-EGYEZMÉNY, 1915; NÉMET–OROSZ TÁRGYALÁSOK, 1940). Fordította és sajtó alá rendezte: Boros Tamás.

1993

9. A BIRODALOM ÉS ÉSZTORSZÁG. A SZOVJET–ÉSZT SZERZŐDÉSEK MEGSZÜLETÉSÉNEK DOKUMENTUMAI (1939 SZEPTEMBER). Fordította és sajtó alá rendezte: Vandlík Krisztina.
10. EDWARD BALLIOL SKÓCIAI HADJÁRATA. RÉSZLETEK A LANERCOSTI KRÓNIKÁBÓL ÉS A BRIDLINGTONI KANONOK GESTÁJÁBÓL. Fordította és sajtó alá rendezte: Kiss Andrea.
11. AZ 1943 DECEMBERI BENEŠ–SZTÁLIN–MOLOTOV MEGBESZÉLÉSEK DOKUMENTUMAI. Fordította és sajtó alá rendezte: Gulyás László.
12. BÉKESZERZŐDÉS NAGY-BRITANNIA ÉS AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK KÖZÖTT (1783. SZEPTEMBER 3.). Fordította és sajtó alá rendezte: Kőkény Andrea.
13. ÚJ BÉCSI TUDÓSÍTÁSOK A KIVÁLÓ SCHWARZENBERG GRÓFNAK A TATAI, VESZPRÉMI ÉS PALOTAI ERŐDÖK ÉS MÁS HELYEK ELŐGALÁLÁSÁRÓL, A SZIGETI ERŐD ÖSSZEOMLÁSÁRÓL ÉS A TÖRÖKORSZÁGBAN NAPRÓL-NAPRA ERŐSÖDŐ HANYATLÁSRÓL (1599). Fordította és sajtó alá rendezte: Lévai Judit.
14. 1789 FRANCIAORSZÁGA A PANASZOK TÜKRÉBEN. Fordította és sajtó alá rendezte: Gyuricza Róbert.

1994

15. AZ 1594-ES BIRODALMI GYŰLÉS HATÁROZATAI A MAGYAR HÁBORÚT ILLETŐEN. Fordította és sajtó alá rendezte: Wölfinger Ildikó.
16. VOLGAI NÉMET DOKUMENTUMOK (1918–1941). Fordította és sajtó alá rendezte: Opauszki István.
17. AZ 1916. ÉVI ARAB FELKELES KIÁLTVÁNYA. Fordította és sajtó alá rendezte: Ferwagner P. Ákos, Lőkös István.
18. A BAYEUX-I FALISZÖNYEG. Sajtó alá rendezte és az előszót írta: Varga Vanda Éva.

1995

19. A CONSTANTINUS-I ADOMÁNYLEVÉL (DONATIO CONSTANTINI – VIII. SZ.) Fordította, sajtó alá rendezte, az előszót és a jegyzeteket írta: Piti Ferenc.
20. A HÉT SZIGET KÖZTÁRSASÁG ÉS KAPODISZTRIASZ. Fordította és sajtó alá rendezte: Szász Erzsébet.
21. A LENGYEL EMIGRÁNS KORMÁNY ÉS A SZOVJETUNIÓ KAPCSOLAT-FELVÉTELÉNEK DOKUMENTUMAI, 1941. Fordította és sajtó alá rendezte: Csősz László.
22. NÉMETORSZÁG KÉT MEGOSZTÁSI TERVE (MORGENTHAU-TERV, FRANKFURTI DOKUMENTUMOK). Fordította és sajtó alá rendezte: Mayer János.
23. EDVARD BENEŠ: ZÚZZÁTOK SZÉT AUSZTRIA–MAGYARORSZÁGOT. (ACSEH–SZLOVÁKOK ÁLDOZATÁNAK TÖRTÉNELMI BEMUTATÁSA). A szöveget kiadásra előkészítette: Gulyás László (az 5. sz. utánnyomása).
24. AZ 1849-ES MAGYAR–VELENCEI SZERZŐDÉS. Fordította és sajtó alá rendezte: Krámlí Mihály.
25. AZ ANITTA-FELIRAT (I. E. 1600 KÖRÜL). Fordította és sajtó alá rendezte: Bolega Erika.

1996

26. A JERUZSÁLEMI SZENT JÁNOS LOVAGREND REGULÁJA. Fordította és jegyzetekkel ellátta: Homonnai Sarolta–Hunyadi Zsolt.

A megjelent számok darabonként átlagosan 100 forintért (plusz postaköltség) a következő címen rendelhetők meg:

Pándi Lajos, JATE Új- és Legújabbkori Egyetemes Történeti Tanszék, 6722 Szeged, Egyetem u. 2.